

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א
בס"ד, ו' סיוון התשפ"ו

חולין כ"ב – דיני עולת העוף, ודיני תורים ובני יונה

שאלות:

1. אבי רוצה להביא קרבן עולה של עוף, מכספי מעשר שני, הוא יכול?

מקורות הדינים בעולת העוף

ראינו בדף הקודם שהתנאים נחלקו מה לומדים מהמילה "כַּמְשֶׁפֶט" שנאמרה על עולת העוף בקרבן "עולה ויורד" (וְאֵת הַשְּׂנִי יַעֲשֶׂה עֹלָה כַּמְשֶׁפֶט).

תנא קמא סובר שלומדים מחטאת בהמה, **רבי ישמעאל** לומד מחטאת העוף לעניין מקום המליקה ממול עורף, **ורבי אלעזר ברבי שמעון** לומד מחטאת העוף לעניין אחיזת הראש והגוף יחד בזמן ההזאה.

הגמרא **מקשה** על **תנא קמא**: אם הוא לומד את הדין שצריך להפריד לגמרי את הראש מהגוף בעולת העוף ("הבדלה") מהפסוק "וּמִלֶּק אֶת רֵאשׁוֹ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַהּ", שמקיש את המליקה להקטרה (כמו שההקטרה של הראש והגוף נעשית בנפרד, ככה גם המליקה), אז למה הוא צריך גם את המילה "וְהִקְרִיבוֹ" כדי להבדיל בין עולת העוף לחטאת העוף, מה זה מלמד?

הגמרא **מתרצת** שאם התורה לא הייתה כותבת "וְהִקְרִיבוֹ", היינו חושבים שהמילה "כַּמְשֶׁפֶט" מקישה לחטאת העוף שכתובה מיד קודם (שבה אין הבדלה) ולא לחטאת בהמה. ומהפסוק "וּמִלֶּק... וְהִקְטִיר" היינו יכולים ללמוד רק, שמיקום המליקה הוא מעל חוט הסיקרא בראש המזבח כמו ההקטרה, ולא שחייבים להפריד את הראש לגמרי. לכן המילה "וְהִקְרִיבוֹ" באה לנתק את היקש לחטאת העוף לגמרי, וללמד שצריך להקיש לבהמה ובעולה עושים הבדלה גמורה, וזה בנוסף ללימוד שמקום עולת העוף הוא בראש המזבח.

הגמרא **מבררת** איפה כתובים הדינים בחטאת בהמה, **שתנא קמא** למד לעולת העוף:

- **מכספי חולין: רב חסדא אמר** שהפסוק "וְהִקְרִיב אֹהֶרָן אֶת פֶּר הַחֲטָאת אֲשֶׁר לוֹ" מלמד שהקרבן צריך לבוא מהכסף הפרטי שלו ולא מכספי הציבור או ממעשר שני. (כתוב פעמיים 'אשר לו' בפרשה)
- **ביום:** הגמרא **מקשה** שזה נלמד מהפסוק הכללי "בַּיּוֹם צִוְתוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהִקְרִיב אֶת קֶרְבְּנֵיהֶם", שמלמד **שכל הקרבנות** צריכים להיקרב ביום ולא בלילה וזה כולל עולת העוף! והגמרא **מתרצת** שזה לא באמת נלמד מחטאת בהמה, ורק דרך אגב זה הוזכר כאן בלימוד.
- **ביד ימין:** הגמרא **שואלת** הרי גם הדין הזה נלמד כמו **שרבה בר בר חנה אמר** בשם **רבי שמעון** **בן לקיש** שבכל מקום שכתוב בקרבנות "אצבע" או "כהונה", הכוונה היא ליד ימין בלבד! ובעולת נדבה כתוב כהונה!
הגמרא **מתרצת שתנא קמא** סובר כמו **רבי שמעון** שזה לא מספיק שכתוב 'כהונה', אלא צריך להיות כתוב גם 'אצבע', ולכן הוא לומד מההיקש לחטאת בהמה.

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

לגבי המיקום של המליקה ממול העורף, הגמרא מסבירה **שתנא קמא** ורבי אלעזר ברבי שמעון שלא למדו את הדין הזה מהמילה "כְּמִשְׁפֹּט" הם לומדים את זה ב'בנין אב' בין כל סוגי המליקות, ממליקת חטאת למליקת עולה.

2. מיכאל סבור שתור ויונה זה אותו מין אלא שאחד גדול ואחד קטן, הוא צודק?

דיני תורים ובני יונה

המשנה אומרת שיש הבדל בגיל הכשרות בין שני סוגי העופות שמביאים לקרבן: (הגמרא תביא בהמשך מספר משניות שבנויות בצורה הזו, שיש דברים הפוכים, וכשרות של אחד פסולה בשני ולהיפך)

- תורין: כשרים כשהם גדולים (בוגרים), ופסולים כשהם קטנים.
- בני יונה: כשרים כשהם קטנים, ופסולים כשהם גדולים.
- בתחילת הציהוב: שזה השלב שבו הנוצות סביב הצוואר מתחילות לקבל גוון צהוב – פסול גם בתורים וגם בבני יונה. כי בשלב הזה העוף הוא לא קטן מספיק כדי להיות בן יונה, ולא גדול מספיק כדי להיות תור.

הגמרא מביאה לימוד מהפסוקים לדין הזה. היה מקום ללמוד ב"קל וחומר": שאם בני יונה כשרים כשהם קטנים למרות שהם לא כשרים כשהם גדולים, אז תורים (שכשרים כשהם גדולים) בטח יהיו כשרים גם כשהם קטנים! ובאותה צורה קל וחומר הפוך ללמוד על בני יונה, לכן התורה כתבה "תורים" ו"בני יונה", ורבי מסביר שהתורה לא כתבה בשום מקום "בני תורים" או "יונה", אלא הקפידה להשתמש בכינויים האלו בכל הפסוקים בכל קרבנות העוף (כמו עולה ויורד, יולדת, זב ומצורע) לכן בני יונה מלמד שזה דווקא קטנים, ומכיוון שהגיל מעכב ב"בני יונה" לומדים שגם "תורים" לא כשרים בהכשר של בני יונה, והם דווקא גדולים.

והגמרא מפרטת את סימני הגיל:

- תורים כשרים מהשלב שבו הם "מזהיבים" (הנוצות שסביב הצוואר מקבלות גוון אדום מזהב כזהב).
- בני יונה נפסלים מהשלב שבו מתחילים להצהיב הנוצות שסביב הצוואר.
- יעקב קרחה שנה שבני יונה כשרים, מהשלב שבו הם "יעלעו" והוא הסביר שזה לפי הפסוק בְּאֵיּוֹב: "אֶפְרָחַי יַעֲלֵעוּ דָם". אביי פירש שהכוונה היא לשלב שבו אם תולשים לעוף נוצה מהכנף, יוצא דם.

3. אלחנן הביא לקרבן תור מתבגר, שנוצותיו צהובות, האם יש סיכוי שהוא יצא ידי חובת הקרבן?

שלב הציהוב

רבי זירא שאל לגבי אדם שנדר להביא קרבן עולה או מן התורים או מן בני היונה", והביא שני עופות שנמצאים בשלב של "תחילת הציהוב". השאלה היא, האם האדם יצא ידי חובה?

הספק תלוי בהגדרת שלב הציהוב:

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

- האם זה מצב של ספק? (כלומר, אנחנו פשוט לא יודעים אם העוף כבר נחשב גדול או עדיין נחשב קטן). ואם זה רק ספק, אז אולי האדם יצא ידי חובה ממה נפשך, אם העוף באמת גדול - הוא יצא ידי חובה בתור, ואם הוא באמת נחשב קטן - הוא יצא ידי חובה בבן היונה.
- או לחילופין, אולי השלב הזה הוא "בריה בפני עצמה"? (כלומר, זהו שלב התפתחותי נפרד שבו העוף לא נחשב לא גדול ולא קטן). ואם זו בריה בפני עצמה, אז העוף פסול לגמרי והאדם לא יצא ידי חובה.

רבא ניסה לפתור את השאלה מהברייתא שאומרת שהתורה כתבה "מן התורים" ו"מן בני היונה" כדי למעט את העופות שהם בתחילת הציהוב שהם פסולים.

רבא מסביר שאם השלב הזה היה רק ספק כלומר, אי ידיעה שלנו, התורה לא הייתה צריכה לכתוב פסוק מיוחד כדי לפסול אותו, כי לפני הקדוש ברוך הוא אין ספקות. ואם העוף היה באמת גדול או באמת קטן, הוא היה כשר. העובדה שהתורה הביאה פסוק מיוחד כדי למעט את שלב הציהוב, מוכיחה שמדובר בבריה בפני עצמה שהיא פסולה לקרבן מצד עצמה. ולכן, האדם לא יצא ידי חובת נדרו.

אבל הגמרא דוחה את ההוכחה של **רבא** בתחילת הדף הבא, כי אולי המיעוט של התורה דרוש למעט בעופות, שאי אפשר להביא עוף שנרבע או נעבד לעבודה זרה, וזה לא ממעט ציהוב, ותחילת הציהוב הוא ספק שלנו ולא בשמים.

והגמרא תמשיך לדון בזה בדף הבא.